

Το παρακάτω υλικό μεταφράστηκε στα πλαίσια του προγράμματος «*Πρωθώντας την Καλή Πρακτική στον Αυτισμό: Ενίσχυση της κατανόησης, των γνώσεων και των δεξιοτήτων εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών σε Αγγλία, Ελλάδα και Ιταλία*».

Πρωτότυπο κείμενο: Autism Education Trust

Μετάφραση: Βικτώρια Γεωργοπούλου

Επιστημονικά Υπεύθυνος: Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη

Σ.Ε. ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ: ΟΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ.

«Έχω δει με τα ίδια μου τα μάτια τις καταστροφικές συνέπειες που έχει ο σχολικός εκφοβισμός στα παιδιά με αυτισμό. Κάθε παιδί με αυτισμό έχει το δικαίωμα να νιώθει ασφάλεια στο σχολείο. Πρέπει να δράσουμε τώρα για να γίνει αυτό πραγματικότητα».

Καθηγητής Sir Al Aynsley-Green, Επίτροπος Παίδων στην Αγγλία.

«Με εκφόβιζαν στο παλιό μου σχολείο. Ήταν δύσκολα. Ένωθα ότι με άφηναν έξω από τις παρέες. Δεν έπαιζαν μαζί μου. Μιλούσαν μεταξύ τους αλλά όχι σε μένα. Αυτό με στενοχωρούσε γιατί ήθελα να είμαι στην παρέα τους».

Άννα, 14 ετών

«Το παιδί μου έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού - το σχολείο λέει ότι το φταίξιμο είναι δικό του, επειδή είναι ενοχλητικός».

«Έκανε μια σοβαρή απόπειρα αυτοκτονίας. Σκαρφάλωσε πάνω από τον φράχτη ασφαλείας μιας γέφυρας και όταν τον βρήκαν σκόπευε να πηδήξει σε ένα αυτοκινητόδρομο διπλής κυκλοφορίας με έντονη κίνηση».

«Βλέπουν ότι οι άνθρωποι με αυτισμό είναι διαφορετικοί και μόνο εξαιτίας αυτής της διαφορετικότητας, τους πειράζουν. Όταν επισκέφθηκε το σχολείο μας αυτός ο κύριος με το αναπηρικό καροτσάκι, μας είπε να θυμόμαστε, ότι "είναι εντάξει το να είναι διαφορετικός

κάποιος...” Νομίζω ότι όλοι, όσους ξέρω με σύνδρομο Asperger, είναι ενδιαφέροντες άνθρωποι για να τους γνωρίσει κανείς».

Ben, 11 ετών

Πάνω από 40% των παιδιών με αυτισμό έχουν πέσει θύματα σχολικού εκφοβισμού. Οι συνέπειες μπορεί να είναι καταστροφικές για τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Πολλά από τα παιδιά και τις οικογένειες που συμμετείχαν στην έρευνά μας ανέφεραν αρνητικές συνέπειες σε σχέση με την αυτοεκτίμηση του παιδιού, την ψυχική του υγεία καθώς και την πρόοδό του στο σχολείο. Μερικά παιδιά σταματούν την φοίτησή τους εντελώς και άλλα δεν συνέρχονται ποτέ από τις εμπειρίες του σχολικού εκφοβισμού. Σε αυτήν την αναφορά ερευνούμε πώς επηρεάζει ο σχολικός εκφοβισμός τα παιδιά με αυτισμό και τις οικογένειές τους και προτείνουμε τι θα πρέπει να κάνουν τα σχολεία, οι τοπικές αυτοδιοικήσεις και η Κυβέρνηση για να σταματήσουν αυτό το φαινόμενο και για να κάνουν το σχολείο να έχει νόημα για τα παιδιά με αυτισμό.

Το 2006 η Εθνική Αυτιστική Εταιρία (National Autistic Society) διενήργησε την μεγαλύτερη έρευνα για τον Αυτισμό που είχε γίνει ποτέ στα πλαίσια της εκστρατείας, "κάντε το σχολείο να έχει νόημα". Λάβαμε 1.400 απαντήσεις από οικογένειες και επίσης πήραμε συνέντευξη από 28 παιδιά με αυτισμό σε σχέση με τις εμπειρίες τους. Οι στατιστικές αναφορές σε αυτό το κείμενο προέρχονται από αυτήν την έρευνα.

ΠΟΙΟΣ ΠΕΦΤΕΙ ΘΥΜΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ;

Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να έχει διάφορες μορφές, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται λεκτική κακοποίηση, σωματική βία ή κοινωνικός αποκλεισμός. Σύμφωνα με την έρευνά μας, 2 στα 5 παιδιά με αυτισμό έχουν υποστεί σχολικό εκφοβισμό. Για τα παιδιά με σύνδρομο Asperger ή με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας αυτή η αναλογία είναι ακόμη μεγαλύτερη με σχεδόν 3 στους 5 γονείς να αναφέρουν ότι το παιδί τους είχε πέσει θύμα εκφοβισμού στο σχολείο. Ακόμη και αυτή η αναλογία μπορεί να μην αντικατοπτρίζει πλήρως την πραγματική έκταση του φαινομένου: μια άλλη πρόσφατη μελέτη βρήκε ότι πάνω από 90% των γονιών παιδιών με σύνδρομο Asperger ανέφεραν, ότι το παιδί τους έγινε στόχος σχολικού εκφοβισμού, μέσα στον τελευταίο χρόνο.

«Είναι η ίδια ομάδα ανθρώπων που με ενοχλούν όλη την ώρα. Κάνουν διάφορα πράγματα, μου πετάνε πράγματα, χαρτί και διάφορα άλλα στην τάξη... συνήθως όχι την ώρα του διαλείμματος. Μια φορά μου έκαναν «happy slapping». Αυτό αντιμετωπίστηκε σοβαρά από την Διεύθυνση του σχολείου. Πήραν αποβολή και τους φώναξαν έντονα».

Hugh, 14 ετών

Τα κορίτσια έχουν συνήθως ελαφρώς μικρότερη πιθανότητα να πέσουν θύμα σχολικού εκφοβισμού από ότι τα αγόρια με 36% των γονιών κοριτσιών να αναφέρουν σχολικό εκφοβισμό σε σχέση με το 42% των γονιών αγοριών. Τα παιδιά στα γενικά σχολεία έχουν πιο πολλές πιθανότητες να αντιμετωπίσουν σχολικό εκφοβισμό (54%) παρόλο που τα νούμερα σε όλα τα είδη της εκπαίδευσης είναι ακόμη απαράδεκτα υψηλά.

«Υπήρχαν ένα ή δύο άτομα που με εκφόβιζαν αλλά έχουν σταματήσει τώρα. Με πείραζαν κάποιες φορές και με σωματική επαφή. Με πείραζαν και προσπαθούσαν να με βάλουν σε μπελάδες. Νομίζω, ότι ξέρω τι προσπαθούν να κάνουν οι εκφοβιστές. Επιτίθενται και πειράζουν και προσπαθούν να σε κάνουν να ξεσπάσεις και μετά πηγαίνουν να το πουν στον δάσκαλο και προσπαθούν να σε βάλουν σε μπελάδες. Η βασική μου τακτική είναι απλώς να τρέχω. Τρέχω πολύ γρήγορα, όταν έχω την διάθεση. Με βάζουν στόχο κυρίως στο προαύλιο και εγώ τρέχω γύρω από την ήρεμη περιοχή».

Ben, 11 ετών

ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΥΑΛΩΤΑ ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ;

Κάποια παιδιά με αυτισμό μοιάζουν να είναι κλεισμένα στον δικό τους κόσμο, ενώ κάποια άλλα μπορεί να θέλουν να κάνουν φίλους αλλά δεν διαθέτουν τις κοινωνικές δεξιότητες για να ταιριάξουν με τους συνομηλικούς τους. Τα παιδιά με αυτισμό αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην μη-λεκτική συμπεριφορά, όπως το να κάνουν βλεμματική επαφή, να χρησιμοποιούν και να ερμηνεύουν εκφράσεις προσώπου και την γλώσσα του σώματος. Μπορεί να δρουν με τρόπους που μοιάζουν ασυνήθιστοι ή περίεργοι, γιατί δεν κατανοούν τους κοινωνικούς κανόνες και νόρμες.

Κάποια παιδιά με αυτισμό αντιμετωπίζουν επίσης δυσκολίες στον συντονισμό των κινήσεων ή έχουν αισθητηριακές δυσκολίες, όπως υπο- ή υπερ- ευαισθησία σε συγκεκριμένες μυρωδιές ή ήχους. Άλλα παιδιά με αυτισμό έχουν εξειδικευμένα ή πολύ περιορισμένα ενδιαφέροντα για συγκεκριμένα θέματα.

Ως αποτέλεσμα, τα παιδιά με αυτισμό μπορεί να μην ταιριάξουν εύκολα με τους συνομηλικούς τους και μπορεί να γίνονται ευκολότερα στόχοι σχολικού εκφοβισμού σε σχέση με τα άλλα παιδιά.

Εξαιτίας της φύσης του αυτισμού, τα παιδιά με αυτισμό είναι πιθανό να μην μπορούν να κατανοήσουν πάντα πότε έγιναν στόχος σχολικού εκφοβισμού, ειδικά όταν πρόκειται για τις πιο έμμεσες μορφές του. Όταν ένα παιδί μοιάζει να είναι φιλικό, τότε το παιδί με αυτισμό μπορεί να το εμπιστευτεί ακόμη και αν αργότερα ενεργήσει κακόβουλα.

ΕΧΕΤΕ ΠΕΣΕΙ ΠΟΤΕ ΘΥΜΑ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;

«Εξαρτάται, υπάρχουν κάποιοι που δεν τους συμπαθώ. Δεν έχω γίνει στόχος σχολικού εκφοβισμού...δεν είμαι σίγουρος αν έχω πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού ή όχι. Ξέρω ότι κάποιοι προσπαθούν να σπάσουν πλάκα εις βάρος μου αλλά δεν με νοιάζει ιδιαίτερα».

Michael, 15 ετών

«Ο Carl δεν λέει πότε γίνεται στόχος σχολικού εκφοβισμού. Πρέπει να το καταλάβω μόνη μου, κάποιες φορές από τις μελανιές. Οι δάσκαλοί του δεν μοιάζει να το παρατηρούν - ίσως εξαιτίας της ανεπαρκούς επίβλεψης κατά την διάρκεια του διαλείμματος».

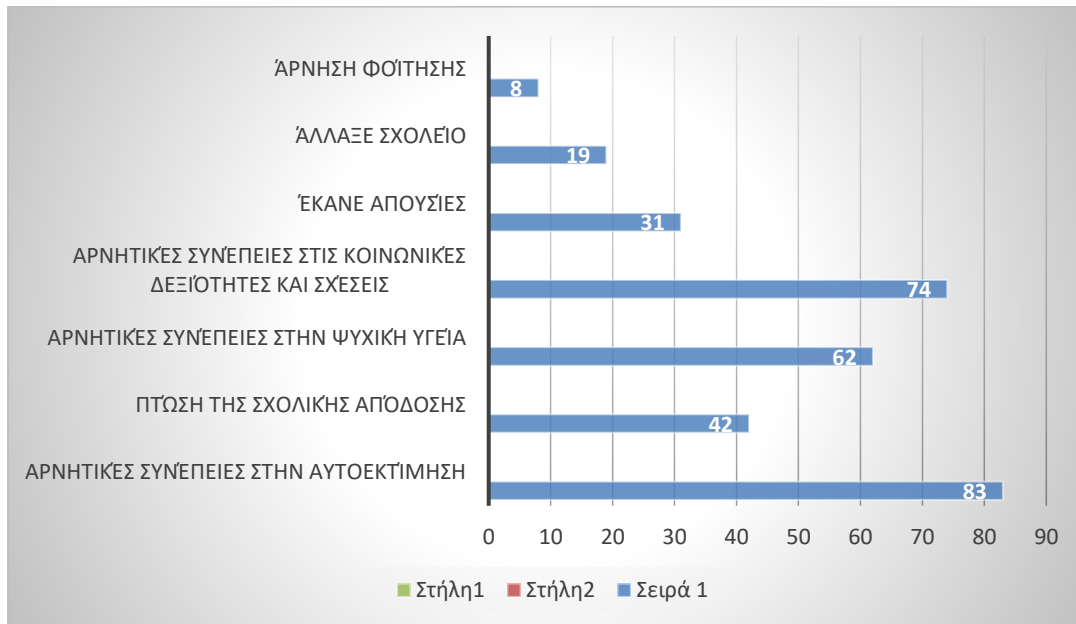
«Στο παρελθόν όλοι συνήθιζαν να με εκφοβίζουν, ιδιαίτερα οι μαθητές της 6ης τάξης, όταν ήμουν στην 3η και 4η τάξη. Με αποκαλούσαν...διάφορα και το χειρότερο, ένα ή δύο άτομα στην τάξη μου με χτυπούσαν. Ένωθα πραγματικά ενοχλημένος. Κανείς δεν με βοηθούσε. Ειδικά ένας συμμαθητής μου με αποκαλούσε με ένα μεγάλο αριθμό κοροϊδευτικών ονομάτων. Ας πούμε ότι έμαθα κάποιες από τις πιο αγενείς βρισιές μου από αυτά που με αποκαλούσε ή που ακόμη με αποκαλεί».

Alexander, 11 ετών

ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ;

Οι αρνητικές επιπτώσεις του σχολικού εκφοβισμού στα παιδιά με αυτισμό είναι ανησυχητικά ξεκάθαρες. Έχει καταστροφικές συνέπειες στην αυτοεκτίμηση, στην ψυχική υγεία, στις κοινωνικές δεξιότητες και στην πρόοδο των παιδιών στο σχολείο. 83% των γονιών μάς είπαν ότι η αυτοεκτίμηση του παιδιού τους τραυματίστηκε και 3/4 των γονιών ανέφεραν ότι ο σχολικός εκφοβισμός επηρέασε την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και σχέσεων του παιδιού τους. Επειδή τα παιδιά με αυτισμό συχνά δυσκολεύονται να κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες, όταν κάποιοι άλλοι μαθητές το εκμεταλλεύονται αυτό, γίνεται ακόμη πιο δύσκολο για αυτά να αναπτύξουν την κατανόηση κοινωνικών καταστάσεων. Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί επίσης να λειτουργεί ιδιαίτερα ανασταλτικά στην εκπαίδευση των παιδιών. 56% των γονιών είπαν, ότι ο σχολικός εκφοβισμός έγινε η αιτία που το παιδί τους έκανε απουσίες ή ακόμη που άλλαξε σχολείο.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ.

Ένα άλλο γεγονός, επίσης ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι, ότι από αυτά τα παιδιά, τα οποία έπεσαν θύμα σχολικού εκφοβισμού, το 63% των γονιών τους πιστεύουν ότι αυτή η εμπειρία επηρέασε αρνητικά την ψυχική υγεία των παιδιών τους. Πολλοί γονείς ανέφεραν ότι ο σχολικός εκφοβισμός οδήγησε το παιδί τους στον αυτοτραυματισμό ή ακόμη και στον αυτοκτονικό ιδεασμό. Ωστόσο πολλά παιδιά με αυτισμό δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας για παιδιά και εφήβους.

«Ο γιος μου έγινε στόχος σχολικού εκφοβισμού σε βαθμό που να θέλει να τερματίσει την ζωή του και να αρχίσει να αυτοτραυματίζεται. Άρχισε ψυχοθεραπεία για να καταφέρει να το διαχειριστεί. Πιστεύουμε ότι ποτέ δεν θα καταφέρει να ξεπεράσει αυτά τα συναισθήματα».

«Το σχολείο τα αρνείται όλα. Άρχισε να έχει αυτοκτονικό ιδεασμό σε ηλικία 7 χρονών και το επίπεδο άγχους του ήταν τόσο υψηλό που ανέπτυξε υπερευαισθησία και δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει κανονικό ρουχισμό. Ο σχολικός εκφοβισμός ήταν ένας από τους λόγους του άγχους του».

«Η κόρη μου μετατράπηκε από χαρούμενο άτομο που εμπιστεύεται εύκολα και δεν ανησυχεί ιδιαίτερα για την εικόνα του εαυτού της, σε άτομο παρανοϊκό, καταθλιπτικό και με αυτοκτονικό ιδεασμό. Ήθελε να αλλάξει φύλο, να γίνει αγόρι, επειδή πίστευε ότι θα μπορούσε να επιβιώσει πιο εύκολα, αν γινόταν σκληρό άτομο».

«Υπέστη πολλά πειράγματα και κάποια παιδιά μιμούνταν τον τρόπο που περπατούσε κ.α. Το γνωρίζει αυτό και έχει επηρεαστεί η αυτοπεποίθησή της. Άρχισε να αυτοτραυματίζεται, να γρατσουνίζεται κτλ.»

«Δεν έτρωγε για μια εβδομάδα, επίσης τσιμπάει το δέρμα της σε βαθμό που να προκαλεί μόλυνση και να χρειάζεται αντιβίωση. Ήθελε να πεθάνει και χτυπούσε το κεφάλι της στον τοίχο πριν πάει στο σχολείο».

«Ο σχολικός εκφοβισμός ήταν τόσο έντονος που στα 13 προσπάθησε να αυτοκτονήσει. Από τότε είναι ψυχικά ασθενής, παρανοϊκή, καταθλιπτική, φοβική».

Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες σε οποιαδήποτε ηλικία αλλά 10% περισσότεροι γονείς στην έρευνα μάς ανέφεραν αρνητικές συνέπειες στους έφηβους (16-19 ετών) από τους γονείς των μικρότερων παιδιών.

«Το γενικό γυμνάσιο και λύκειο τον κατέστρεψαν και σχεδόν τον έκαναν να αποπειραθεί να αυτοκτονήσει. Ο σχολικός εκφοβισμός γινόταν από μέλη του προσωπικού καθώς και από μαθητές. Πέντε χρόνια αργότερα ο Σίμον χρειάστηκε να έχει τεράστιο κουράγιο για να προσπαθήσει να φοιτήσει σε γενικό κολλέγιο».

ΠΩΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΕΣΕΙ ΘΥΜΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΡΟΥΝ ΑΠΟΒΟΛΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ένα παιδί με αυτισμό μπορεί να μην έχει τις απαιτούμενες κοινωνικές δεξιότητες για να διαχειριστεί δύσκολες καταστάσεις και οι θύτες μπορούν εύκολα να το επηρεάσουν ή να το προκαλέσουν. Ένα αντιπροσωπευτικό μοτίβο για παιδιά με αυτισμό που εμφανίζουν προκλητική συμπεριφορά είναι όταν ένας μεγάλης διάρκειας και χαμηλής έντασης εκφοβισμός και πείραγμα από άλλα παιδιά προκαλέσει μια ξαφνική και φαινομενικά δυσανάλογη αντίδραση στο παιδί με αυτισμό. Πέντε οικογένειες στην έρευνά μας ανέφεραν συγκεκριμένα ότι το παιδί τους πήρε αποβολή εξαιτίας της αντίδρασής του στο σχολικό εκφοβισμό. Συνολικά 1 στα 5 παιδιά με αυτισμό έχει πάρει αποβολή και 1 στα 4 παιδιά με σύνδρομο Asperger. Από αυτά τα παιδιά το 67% πήρε αποβολή παραπάνω από μία φορά.

«Του αλλάξαμε σχολείο στο τέλος της 5ης τάξης εξαιτίας του σχολικού εκφοβισμού που είχε καταλήξει σε σωματικό τραυματισμό. Στο γυμνάσιο ο σχολικός εκφοβισμός θεωρούνταν από το προσωπικό ως «συνηθισμένο πείραγμα» και κατά συνέπεια το αγνοούσαν. Όταν αντέδρασε σε αυτό, αρχικά με το να αρνείται να πάει στο σχολείο, μετά με επιθετικά επεισόδια ελάσσονος σημασίας και κατόπιν με σοβαρά θέματα αυτοτραυματισμού, κατηγορήθηκε ότι παρουσιάζει συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες και του έδωσαν αποβολή».

«Η Jenny (που έχει αυτισμό) υπέστη ακραίο ψυχολογικό εκφοβισμό σε σχέση με την αδελφή της που έχει αυτισμό σε έντονο βαθμό και εξαιτίας των χαμηλών κοινωνικών και γλωσσικών δεξιοτήτων της έγινε επιθετική. Το σχολείο αρνήθηκε να αντιμετωπίσει το θέμα και απλά την απέβαλε για την αντίδραση της».

«Ο γιος μου φοιτά σε γενικό σχολείο, όπου έχει γίνει στόχος σχολικού εκφοβισμού. Κάποιες φορές αντιδρά ιδιαίτερα επιθετικά και την προηγούμενη εβδομάδα χτύπησε ένα παιδί τόσο δυνατά που έπεσε κάτω αναίσθητο. Τώρα αρνείται να επιστρέψει στο σχολείο».

Τα παιδιά με αυτισμό μπορεί επίσης να γίνουν θύτες του σχολικού εκφοβισμού. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό, συμπεριλαμβανομένων και λόγων που σχετίζονται με την αναπηρία τους, όπως το να μην κατανοούν την προοπτική των άλλων. Είναι σημαντικό να συνεργάζονται τα σχολεία με τις οικογένειες σε σχέση με τα παιδιά που εκφοβίζουν άλλους για να το εμποδίσουν και για να αντιμετωπίσουν τους βαθύτερους λόγους. Μια μητέρα επικοινωνήσε με την τηλεφωνική γραμμή βοήθειας για τον αυτισμό ανησυχώντας για το γεγονός ότι ο 8χρονος γιος της εκφόβιζε ένα συμμαθητή του. Παρόλο που οι γονείς ανέφεραν αυτά τα περιστατικά στην Διεύθυνση, η μητέρα ανησυχούσε, ότι το σχολείο δεν την υποστήριζε στις προσπάθειές της να κάνει τον γιο της να το σταματήσει.

«Όταν ήμουν μικρός συνήθιζα να μισώ τους ανθρώπους που είχαν κοκκινωπά σγουρά μαλλιά, επειδή δεν μου άρεσε αυτό το στιλ ανθρώπου και επειδή τους φοβόμουν, άρχισα να τους αντιμετωπίζω επιθετικά. Και ήταν και ένα αγόρι που το πρόσβαλα και του πετούσα πέτρες επειδή τόσο ήξερα...»

Rob, 12 ετών

Η εκπαίδευση σε θέματα κοινωνικών δεξιοτήτων είναι μια απλή και αποτελεσματική παρέμβαση που μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά με αυτισμό να αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά κάποιες κοινωνικές καταστάσεις και να διαχειριστούν πιο εύκολα τον σχολικό εκφοβισμό. Μπορεί επίσης να βοηθήσει τα παιδιά με αυτισμό που εκφοβίζουν άλλους να συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους και πώς να διαχειρίζονται τις καταστάσεις πιο αποτελεσματικά. Ωστόσο, οι γονείς στην έρευνά μας θεωρούν την έλλειψη εκπαίδευσης σε κοινωνικές δεξιότητες, ως το μεγαλύτερο κενό στις παρεχόμενες υπηρεσίες για τα παιδιά τους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ο σχολικός εκφοβισμός δεν επηρεάζει μόνο τα παιδιά με αυτισμό. Κάποιες φορές αντιμετωπίζουν και τα αδέρφια τους σχολικό εκφοβισμό σε σχέση με την αναπηρία των αδελφών τους.

SUPPORTED BY

PARTNERS

LED BY

UNIVERSITY OF BIRMINGHAM

«Ο Tom, ο μικρότερος αδελφός του Jamie, ήταν επίσης στόχος σχολικού εκφοβισμού και έγινε πολύ ανήσυχος και κλεισμένος στον εαυτό του με αποτέλεσμα να χρειαστεί παιγνιοθεραπεία και πολλή υποστήριξη».

«Ο μικρότερος αδελφός του (στο ίδιο σχολείο) έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού εξαιτίας του μεγαλύτερου αδελφού του με αποτέλεσμα να αρχίσει να συμμετέχει στον εκφοβισμό του αδελφού του στο σχολείο και στο σπίτι».

Οι συνεχιζόμενες διαμάχες με το σχολείο για να δείξουν κατανόηση επηρεάζουν ολόκληρη την οικογένεια. Τα μικρότερα αδέλφια φοβούνται, ότι το σχολείο θα δείξει την ίδια σκληρότητα και σε αυτούς.

Κάποια παιδιά με αυτισμό δεν νιώθουν ικανά να επιστρέψουν στο σχολείο εξαιτίας του σχολικού εκφοβισμού ή σε κάποιες περιπτώσεις οι γονείς πρέπει να φροντίσουν το παιδί τους στο σπίτι εξαιτίας των συνεπειών για την ψυχική και σωματική του υγεία.

Εκτός από το γεγονός ότι το παιδί χάνει σχολείο, αυτό έχει ευρύτερες συνέπειες για ολόκληρη την οικογένεια που μπορεί να σημαίνει, ότι οι γονείς δεν θα μπορούν να δουλέψουν.

«Το παιδί μου εμφάνισε έντονη κατάθλιψη και το σχολείο δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει τον σχολικό εκφοβισμό. Η έλλειψη κατάλληλης υποστήριξης είχε δυσχερείς επιπτώσεις στην εργασία μου».

«Ο γιος μας είχε ήδη γίνει ένα τρεμάμενο ψυχικό ερείπιο, όταν σταμάτησε το πρώτο του σχολείο. Αναγκαστήκαμε να τον πάρουμε από εκεί, επειδή είχαμε πολύ σοβαρές ανησυχίες για την ψυχική του υγεία».

«Είναι ιδιαίτερα αναστατωμένη με το σχολείο ως αποτέλεσμα επεισοδίων ακραίου σχολικού εκφοβισμού. Στο σχολείο έκλαιγε ασταμάτητα όλη μέρα και την έστελναν σπίτι. Σήμερα την έχω στο σπίτι, κλαίει ακόμη και είναι πολύ αναστατωμένη».

«Πάντα έπεφτε θύμα σχολικού εκφοβισμού και έχει αλλάξει σχολεία εξαιτίας αυτού του γεγονότος. Ερχόταν σπίτι με μελανιές και γρατζουνιές όλη την ώρα.

Τον πήρα από το σχολείο σήμερα, επειδή ανησυχώ για το τί θα του συμβεί».

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ.

Ο σχολικός εκφοβισμός που γίνεται σε σχέση με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο, όπως και άλλες μορφές σχολικού εκφοβισμού. Ωστόσο στο κείμενο-οδηγία προς τα σχολεία, του Τμήματος για την Εκπαίδευση και τις Δεξιότητες με τον τίτλο «Σχολικός

Εκφοβισμός: μην υποφέρετε σιωπηλά, ένα πακέτο αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού για τα σχολεία», για διαφορετικές μορφές σχολικού εκφοβισμού προτείνονται διαφορετικές στρατηγικές. Οι στρατηγικές αντιμετώπισης κρουσμάτων σχολικού εκφοβισμού που σχετίζονται με την εθνικότητα, το φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό εστιάζουν στο να αλλάξουν τις στάσεις και την συμπεριφορά του θύτη ή ξεκινώντας μια ολιστική προσέγγιση αντιμετώπισης σε επίπεδο όλου του σχολείου. Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν την εφαρμογή συστημάτων καταγραφής, διυπηρεσιακή συνεργασία με την αστυνομία, τις Κοινωνικές Υπηρεσίες για τους νέους και άλλες υπηρεσίες του Δήμου και του Κράτους. Οι οδηγίες υποστηρίζουν ότι ακόμη και πολύ μικρά παιδιά μπορούν να κατανοήσουν τις συνέπειες των πράξεών τους. Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν διδασκαλία που βοηθάει το παιδί να υποστηρίξει την άποψή του με σιγουριά και άλλες κοινωνικές δεξιότητες, με παιχνίδια ρόλων για την αντιμετώπιση της κοροϊδίας και την διαθεσιμότητα ειδικών χώρων στα διαλείμματα και την ώρα του ολοήμερου και του μεσημεριανού φαγητού.

Το πακέτο για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού ξεκαθαρίζει ότι ο σχολικός εκφοβισμός δεν είναι αποδεκτός και αποτελεί σίγουρα χρήσιμο υλικό για τα σχολεία. Ωστόσο, υπάρχει ο κίνδυνος, ότι η αντίφαση στις οδηγίες για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού να δώσει το μήνυμα ότι ο εκφοβισμός σε σχέση με την φυλή, το φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό είναι απαράδεκτος αλλά ότι ο εκφοβισμός σε σχέση με την αναπηρία είναι ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί κυρίως από το θύμα.

Όλα τα σχολεία πρέπει να έχουν ένα εύκολα προσβάσιμο και αποτελεσματικό κανονισμό σε σχέση με τον σχολικό εκφοβισμό. Ωστόσο σε σχετική ερώτηση, 1 στους 4 γονείς (23%) μάς είπαν ότι δεν γνωρίζουν αν υπάρχει ένας τέτοιος κανονισμός στο σχολείο του παιδιού τους (άσχετα με το αν το παιδί τους έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού ή όχι). Η κατάσταση ήταν ελαφρώς καλύτερη στην γενική παιδεία (σε σύγκριση με τις τάξεις ένταξης ή τα ειδικά σχολεία), όπου το 83% των γονιών γνώριζαν τον κανονισμό του σχολείου για τον σχολικό εκφοβισμό. Οι γονείς των μικρότερων παιδιών (2-5 ετών) ήταν λιγότερο πιθανό να γνωρίζουν, αν υπήρχε κανονισμός αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού.

Οι κανονισμοί αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού πρέπει να είναι ξεκάθαροι σε σχέση με τα μέτρα που θα πάρει το σχολείο, όταν αναφέρονται κάποια περιστατικά από το προσωπικό, τους γονείς ή τα παιδιά. Θα πρέπει να προσδιορίζουν ποιες είναι οι επιλογές των γονιών σε περίπτωση που πιστεύουν ότι ένα περιστατικό δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Η κυβέρνηση δημοσίευσε το κείμενο «καθοδήγηση για καλές πρακτικές στην Αγγλία», που προτείνει ότι το προσωπικό του σχολείου θα πρέπει να γνωρίζει ότι τα παιδιά με αυτισμό είναι ευάλωτα στον σχολικό εκφοβισμό και ότι αυτό θα πρέπει να εμπεριέχεται στον σχετικό κανονισμό του σχολείου. Τα παιδιά με αυτισμό θα πρέπει να δίνουν την γνώμη τους και να συμμετέχουν στον σχεδιασμό ή την τροποποίηση των κανονισμών για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού και αυτό να αποτελεί στοιχειώδη πρακτική.

Από τους γονείς των οποίων τα παιδιά υπέστησαν σχολικό εκφοβισμό, το 44% ανέφερε ότι το σχολείο δεν έλαβε κανένα μέτρο. Στην Ουαλία αυτό το ποσοστό είναι ακόμη υψηλότερο με 63% των γονιών να αναφέρουν ότι το σχολείο δεν έκανε καμία δράση. Για τους νέους που είναι μεγαλύτεροι από 16 χρονών σχεδόν τα 2/3 των γονέων είπαν ότι το σχολείο δεν έλαβε μέτρα να σταματήσει τον σχολικό εκφοβισμό. Μερικοί γονείς πιστεύουν ότι τα σχολεία αγνοούν τον σχολικό εκφοβισμό και ακόμη ότι κατηγορούν τα ίδια τα παιδιά με αυτισμό. Σε μερικές περιπτώσεις τα παιδιά αναφέρουν ότι και οι δάσκαλοι ασκούν σχολικό εκφοβισμό.

«Αποπειράθηκε να αυτοστραγγαλιστεί επειδή βίωσε τόσο έντονα τον σχολικό εκφοβισμό. Οι δάσκαλοι δεν βοηθάνε την κατάσταση και πιστεύουν ότι εφόσον δεν τον εκφοβίζουν όλη την ώρα, τότε δεν υπάρχει πρόβλημα».

«Ο γιος μου αντιμετώπιζε καθημερινά διακρίσεις και εκφοβισμό τόσο από μαθητές όσο και από το προσωπικό».

«Νιώθω πιο καλά να την έχω στο σπίτι και να την εκπαιδεύω εδώ, όσο περιμένουμε για ένα κατάλληλο σχολείο. Στο σχολείο πισωγύρισε, δεν είχε την κατάλληλη υποστήριξη, την κακοποιούσαν σεξουαλικά, την εκφόβιζαν, την κατηγορούσαν, δεν ήταν χαρούμενη και πάνω από όλα δεν την προστάτευαν. Ενημερώναμε συνεχώς την τοπική εκπαιδευτική αυτοδιοίκηση, όμως δεν έκαναν τίποτε. Παραβρέθηκαν σε μια ετήσια αναθεώρηση αλλά τίποτε παραπάνω».

«Όταν η κόρη μας έγινε στόχος σχολικού εκφοβισμού και τραυματίστηκε, χρειάστηκε να βάλουμε τον γενικό γιατρό μας και τον παιδίατρο να ζητήσουν να έχει το δικαίωμα να μένει μέσα στο διάλειμμα, όταν το ήθελε. Χρειάστηκε επίσης να παλέψουμε για να της βρούμε ατομική υποστήριξη στο προαύλιο και την ώρα του μεσημεριανού γεύματος (για να την ταΐσουν επειδή ζύγιζε μόνο 18 κιλά σε ηλικία 10 ετών)».

«Το σχολείο δεν αφήνει περιθώρια για ένα διαφορετικό στιλ μάθησης, για την ανάγκη της να απομονώνεται, για τον φόβο της για τους συνομηλίκους της που την εκφοβίζουν. Είπαν, ότι ή ίδια προσφερόταν ως «φυσικό θύμα» και κατηγορήσαν την ίδια για όλα. Ο σχολικός εκφοβισμός ήταν απλώς το «χοντροκομμένο στιλ» της ζωής στο σχολείο».

«Στην αρχή ήταν ευγενικοί. Μόλις άρχισα να συνηθίζω φάνηκε ότι ήταν το σχολείο του τρόμου... Υπήρξαν πολλές φορές που με χτυπούσαν και ήταν άδικοι. Μου συνέβη ένα περιστατικό ψυχαναγκαστικής διαταραχής και έγιναν βίαιοι προς εμένα και με έσπρωχναν από εδώ και από εκεί».

Donald, 13 ετών

«Μερικές φορές μπαίνω σε μπελάδες και μου φωνάζουν και με μαλώνουν για πράγματα που υποστηρίζουν ότι είπα αλλά δεν τα είπα. Αυτοί (τα μεγαλύτερα παιδιά), δεν με συμπαθούν. Η δασκάλα δεν κάνει πολλά πράγματα για να το σταματήσει και μου φωνάζει. Όμως αυτό δεν συμβαίνει όταν είμαι με την βοήθό μου. Τότε νιώθω ασφαλής».

Ruaraidh, 9 ετών

Από την άλλη πλευρά, το 47% των γονιών πιστεύουν ότι το σχολείο του παιδιού τους έλαβε αποτελεσματικά μέτρα για να σταματήσει τον εκφοβισμό. Τα γενικά σχολεία είναι ελαφρώς καλύτερα στο να αντιμετωπίζουν στον σχολικό εκφοβισμό όταν συμβαίνει.

«Εξαιτίας του σχολικού εκφοβισμού έχει πάσο για την βιβλιοθήκη την ώρα του μεσημεριανού γεύματος, το οποίο σημαίνει ότι εκεί μπορεί να είναι ασφαλής. Παρακολουθεί μαθήματα ηλεκτρικού πιάνου».

«Ο γιος μας βγαίνει από το σχολείο 10 λεπτά νωρίτερα τώρα (μετά από 4 χρόνια που το ζητούσαμε), εξαιτίας σχολικού εκφοβισμού, που συνέβη ακόμη και μπροστά μου. Στον γιο μου αρέσει να βρίσκεται κοντά σε ένα μέλος του προσωπικού την ώρα των διαλειμμάτων, οπότε συχνά περνάει τα διαλείμματα στο ιδιαίτερο δωμάτιο του επιβλέποντα δασκάλου της τάξης του και αυτό τον κρατάει μακριά από τους θύτες».

Μια ολιστική προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να σταματήσει ο σχολικός εκφοβισμός. Όλο το προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων των δασκάλων, των βοηθών και των επιβλεπόντων των μεσημεριανών γευμάτων θα πρέπει να εφαρμόζουν τον σχετικό κανονισμό του σχολείου (για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού) και να κατανοούν ότι αποτελεί προτεραιότητα να αντιμετωπίσουν την συμπεριφορά των θυτών. Όλο το προσωπικό θα πρέπει να εκπαιδεύεται στην αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.

«Το σχολείο χειρίζεται τον σχολικό εκφοβισμό με ευαισθησία και από όσο γνωρίζουμε έχουν μειωθεί τα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Οργανώνουν συναντήσεις όλου του σχολείου όταν συμβαίνει ένα περιστατικό»

"Μερικές φορές με κοροϊδεύουν, δεν ξέρω γιατί και με πειράζουν. Κρύβομαι κάτω από το θρανίο επειδή υπάρχουν πολλά κουτιά και επειδή είναι καλό μέρος για να κρυφτεί κανείς. Μιλώ σε μια δασκάλα, μιλάω στην κυρία Waddington (συντονίστρια σε θέματα ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών). Δεν είναι η δασκάλα της τάξης μου αλλά πάντα μιλάω σε αυτήν, επειδή είναι καλή. Μια φορά πήρα το γατάκι μου έξω για να παίξουμε και αυτοί μού το πήραν, το πετούσαν ο ένας στον άλλο, μετά το πέταξαν στην λάσπη και μετά με έκαναν να τους κυνηγάω. Αλλά μετά τους μάλωσαν πολύ έντονα, τόσο έντονα που τους έβαλαν μόνους

τους σε ένα δωμάτιο και η Διευθύντρια κατέβηκε και τους άκουσα να φωνάζουν πολύ δυνατά. Από τότε ποτέ δεν το ξαναέκαναν".

Jamie, 11 ετών

Προσεγγίσεις, όπως το να βοηθούν κάποιοι μαθητές κάποιους άλλους, προγράμματα που ορίζουν «ένα φιλαράκι» για κάποιους μαθητές, δομημένες δραστηριότητες παιχνιδιού την ώρα των διαλειμμάτων και «ομαδούλες φίλων» μπορούν να αποτελέσουν αποτελεσματικούς τρόπους υποστήριξης των παιδιών με αυτισμό και να λειτουργήσουν προληπτικά σε σχέση με τον σχολικό εκφοβισμό. Όταν όλα τα παιδιά ευαισθητοποιηθούν για τον αυτισμό αυτό θα τους βοηθήσει να καταλάβουν για ποιο λόγο μπορεί κάποιος να φέρεται διαφορετικά από τους ίδιους. Η ευαισθητοποίηση γύρω από τον αυτισμό θα τους ενθαρρύνει να υποστηρίζουν τα παιδιά με αυτισμό και θα αποθαρρύνει τον σχολικό εκφοβισμό στην ομάδα των συνομηλίκων τους.

«Χρησιμοποιήσαμε την προσέγγιση «ο κύκλος των φίλων» για 7 παιδιά για να δουλέψουμε με ένα μεγάλο εύρος θεμάτων που συμπεριλάμβαναν την έλλειψη φίλων, την απομόνωση, τους ενοχλητικούς συμμαθητές, το τι γίνεται, όταν τα παιδιά μπαίνουν σε μελάδες στο σχολείο, τον σχολικό εκφοβισμό και θέματα συμπεριφοράς γενικά».

«Ένα παιδί με αυτισμό είχε εμμονή με το βιβλίο του. Ήταν σχεδόν αδύνατο να τον απομακρύνουμε από το βιβλίο του και έτσι η δασκάλα του έπρεπε να του λέει συνέχεια να το βάλει στην άκρη. Τώρα του το υπενθυμίζουν οι συμμαθητές του και συνήθως αυτό πετυχαίνει. Επίσης, του κάνουν το σήμα με τον αντίχειρα, όταν τα πράγματα πηγαίνουν καλά, τον αναζητούν στο προαύλιο, του μιλούν και τον κατευθύνουν προς μια δασκάλα, όταν υπάρχει ένα πρόβλημα».

Εκπαιδευτικός τάξης ένταξης σε δημοτικό σχολείο

Πολλές από αυτές τις προσεγγίσεις είναι εύκολες να εφαρμοστούν και θα ωφελήσουν και τα άλλα παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει μια προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω: μια αποφασιστική ηγεσία είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί μια ολιστική προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου, για να εξαλειφθεί ο σχολικός εκφοβισμός. Ο σχολικός εκφοβισμός σε σχέση με την αναπηρία είναι απαράδεκτος και αυτό το μήνυμα πρέπει να αποτελεί την βάση του ήθους κάθε σχολείου.

Το σχολείο μπορεί να είναι ένα τρομακτικό μέρος για το παιδί με αυτισμό. Ήρθε η ώρα για αλλαγή. Ας κάνουμε το σχολείο να έχει νόημα για το παιδί με αυτισμό.

Τα σχολεία θα πρέπει να:

- ✓ Υιοθετήσουν την νέα «Υποχρέωση για Ισότητα σε θέματα Αναπηρίας» και να την χρησιμοποιήσουν σαν μια ευκαιρία για να δημιουργήσουν ένα θετικό, υποστηρικτικό περιβάλλον για παιδιά με αυτισμό, να εξαλείψουν τις ενοχλήσεις και τις διακρίσεις και τέλος να προωθήσουν θετικές στάσεις σε σχέση με τα άτομα με αναπηρία.
- ✓ Αναθεωρήσουν τις ανάγκες υποστήριξης που έχει ένα παιδί πριν του επιβάλουν πειθαρχικά μέτρα και όταν κριθεί απαραίτητο να ξεκινήσουν την διαδικασία κρατικής αξιολόγησης.
- ✓ Διασφαλίσουν ότι οι κανονισμοί για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού είναι ξεκάθαροι σε σχέση με: α) τα βήματα που θα ακολουθηθούν από τα σχολεία, όταν το προσωπικό, οι γονείς ή τα παιδιά αναφέρουν περιστατικά εκφοβισμού, β) ότι το προσωπικό θα πρέπει να γνωρίζει ότι τα παιδιά με αυτισμό είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στον σχολικό εκφοβισμό, γ) μια ξεκάθαρη δήλωση σε σχέση με τις επιλογές των γονέων σε περίπτωση που νιώθουν ότι ένα περιστατικό δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά.
- ✓ Υιοθετήσουν προσεγγίσεις που υποστηρίζουν τα παιδιά με αυτισμό (και άλλα παιδιά) και που αποτρέπουν τον σχολικό εκφοβισμό, όπως η προσέγγιση της υποστήριξης από συνομηλίκους, προγράμματα που υποστηρίζουν τα παιδιά σε θέματα φιλίας και η προσέγγιση «ο κύκλος των φίλων».
- ✓ Διασφαλίσουν ότι η ηγεσία του σχολείου υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου για να αντιμετωπίσουν και να εξαλείψουν τον εκφοβισμό.

Περισσότερες πληροφορίες

-Το ενημερωτικό έγγραφο σε σχέση με τον σχολικό εκφοβισμό του Εθνικού Αυτιστικού Συλλόγου από την ιστοσελίδα του Εθνικού Αυτιστικού Συλλόγου: www.autism.org.uk/a-z

- Thorpe, P (2005), «Ο σχολικός εκφοβισμός και πώς να τον αντιμετωπίσετε: ένας οδηγός για μαθητές με διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού», Λονδίνο: Εθνικός Αυτιστικός Σύλλογος.

Το παρόν κείμενο συντάχτηκε από την Beth Reid και την Amanda Batten.

Ευχαριστίες: Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν την Melanie Quashie, υπεύθυνη επικοινωνίας του Εθνικής Εταιρίας Αυτισμού καθώς και τα παιδιά και τους γονείς.

Ιστοσελίδες: www.autism.org.uk , www.info.autism.org.uk